

УДК 341.17

Шульський М.Г., д.е.н., професор[©]
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЛЬВІВЩИНИ

На основі проведених досліджень здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання АПК Львівщини протягом 1996 – 2012 рр. встановлено основні гальмівні чинники, які стримують розвиток цього виду діяльності. Запропоновано конкретні заходи щодо усунення виявлених причин, що гальмують розвиток зовнішньоекономічної діяльності і на цій основі підвищення рівня використання експортного потенціалу аграрного виробництва.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, продукція, суб'єкти господарювання, аграрне виробництво.

Постановка проблеми. Відмінними ознаками налагодження зовнішніх зв'язків у сучасних умовах було те, що безпосередньо в системи зовнішньоекономічної діяльності залучались окремі суб'єкти господарювання. В сьогоdnішніх умовах є об'єктивна необхідність прослідкувати наскільки результативно чи нерезультативно здійснюється цей вид діяльності вітчизняними підприємствами. Саме ці аспекти стали основою обрання теми даної публікації, обґрунтування її важливості та актуальності для подальшого розвитку національного господарства.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження проблем здійснення зовнішньоекономічної діяльності господарськими формуваннями, скажімо, АПК, не є новою, її вивчали науковці різного фахового спрямування, серед яких відмітимо таких, як: В.І. Губенко, С.М. Кваша, В.І. Власов, В.М. Нелеп, С.М. Висоцька, Я.С. Янишин, Ю.П. Кашуба [1-6] та інші.

Проте, наукові дослідження здійснення зовнішньоекономічної діяльності проводилися в основному на рівні держави і меншою мірою у розрізі окремих регіонів. Для наших досліджень обрано суб'єкти господарювання АПК Львівської області, які займаються експортом та імпортом продукції, що так чи інакше має аграрне походження.

Мета статті. Метою даної публікації є проведення досліджень здійснення зовнішньоекономічної діяльності господарюючими суб'єктами АПК Львівщини, для виявлення причин, які гальмують експортно-імпорту діяльність та окреслення основних напрямів щодо їх усунення і підвищення результативності ведення цього виду діяльності.

Виклад основного матеріалу. Дані таблиці 1 показують, що господарські формування Львівщини протягом 1996 – 2012 рр. здійснювали

[©] Шульський М.Г., 2014

експортну діяльність у напрямку зменшення кількості реалізованої продукції в інші країни світу. При цьому це зменшення характеризувалося досить відчутними змінами. Так, скажімо, коли у 1996 р. було представлено на експорт продукції: м'яса та харчових м'ясних продуктів 12,2 тис. т; виробів з м'яса – 3765,9 т; масла вершкового – 955,8 т; цукру – 24024,7 т; кондитерських виробів з цукру та борошна – 3,5 тис. т; алкогольних напоїв – 7111,9 т, то в 2012 р. відбулось кардинальне зменшення експорту цих видів продукції і їх показники відповідно становили: 1,8; 59,2; 0,1; 167,3; 0,6 і 234,7, що у відсоткових співвідношеннях даних за 2012 р. до 1996 р. відповідно складало: 14,8; 0,2; 0,0; 0,7; 17,1; 3,3. Отже, зменшення експорту продукції досить істотує і, безумовно, це відчутно вплинуло на економічний стан господарств аграрного сектору економіки Львівської області.

Таблиця 1

**Експорт окремих видів продукції господарськими формуваннями
Львівщини***

Види товарів	Роки					2012 р. у % до 1996 р.
	1996	2000	2005	2010	2012	
М'ясо та харчові м'ясні продукти, тис. т	12,2	11,5	6,3	-	1,8	14,8
Вироби з м'яса, т	3765,9	1,5	58,8	57,3	59,2	0,2
Масло вершкове, т	955,8	1924,5	120,0	-	0,1	-
Зернові, тис. т	35,8	0,7	103,6	60,8	76,7	214,2
Цукор, т	24024,7	1,5	1,3	-	16,3	0,7
Кондитерські вироби з цукру та борошна, тис. т	3,5	1,2	0,2	0,7	0,6	17,1
Шоколад та продукти, що містять какао, тис. т	0,4	1,4	2,3	0,4	0,2	50,0
Спирт етиловий, тис. т	65,5	1,9	4,1	3,8	0,0	-
Горілка, лікери та інші алкогольні напої, т	7111,9	172,2	515,5	267,8	234,7	3,3
Сигарети, млн. шт.	1633,9	-	28,3	218,7	169,7	10,4
Добрива, тис. т	4,3	9,7	0,1	0,3	-	-

* Джерело: використано матеріали статистичного збірника [7]

В таблиці 2 наведена інформація про імпорт окремих видів продукції, які відображені в статистичному збірнику [7]. У цих показниках ми спостерігаємо зворотній процес, а саме: значне збільшення імпорту продукції – в декілька і навіть сотень разів. Так, зокрема, закупівля м'яса і харчових продуктів у 2012 р. порівняно з 1996 р. зросла в 110,2 раза; добрив – у 565,0; риби і ракоподібних – у 2,1 та виробів і м'ясних консервів – у 2,1 раза. Таким чином, імпорт продукції значно перевищує її експорт. На наше переконання, імпортувати продукцію слід ту, яку немає можливості чи складно виробляти у нас, в Україні.

Дещо деталізуємо потенційні можливості здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання Львівщини. Дані

про показники експорту та імпорту аграрної продукції (табл. 1 і табл. 2) до певної міри дають відповіді на поставлені питання, однак не повністю. Львівська область, як одна з найбільших областей Карпатського регіону, має сприятливі умови як для виробництва аграрної продукції, так і її переробки. Перш за все це природно-кліматичні умови, які дозволяють ефективно вирощувати різноманітні сільськогосподарські культури, а саме: цукрові буряки, льон, картоплю, овочі та інші.

Таблиця 2

Імпорт окремих видів товарів господарськими формуваннями Львівщини

Види товарів	Роки					2012 р. у % до 1996 р.
	1996	2000	2005	2010	2012	
М'ясо та харчові м'ясні продукти, тис. т	1,1	0,1	21,1	81,6	121,2	110,2
Риба і ракоподібні, тис. т	6,9	0,9	0,5	2,7	14,6	211,6
Вироби і консерви м'ясні, т	509,2	19,5	209,9	252,2	1336,1	262,4
Какао, тис. т	3,7	5,4	6,4	4,6	3,7	-
Шоколад та продукти, що містять какао, тис. т	3,8	3,8	2268,3	109,6	34,8	915,8
Добрива, тис. т	0,1	0,5	17,5	74,5	56,5	565,0

* Джерело: використано матеріали статистичного збірника [7]

Щодо зернових. Значно кращі умови для вирощування цих культур мають східні і південні області України. У наших умовах вирощують зерно переважно для фуражних цілей. Саме тому господарюючим суб'єктам Львівщини не доцільно реалізовувати за межі держави вироблене зерно, а більш ефективно – переробляти його на продукцію тваринництва. При цьому слід розширювати площі під цукровий буряк, підвищувати його урожайність і таким чином збільшувати валове виробництво цієї важливої для Карпатського регіону технічної культури. Це, у свою чергу, буде сприяти збільшенню виробництва цукру (наявність цукрових заводів у районах області дозволяє переробляти значні обсяги цукрової сировини на цукор) та підвищувати можливість його експорту за межі держави.

Неабиякий інтерес у питаннях дослідження процесів здійснення зовнішньоекономічної діяльності у будь-якій галузі національного господарства має аналіз співвідношення експорту та імпорту продукції у грошовому виразі. Дані таблиці 3 відображають тенденції розвитку експорту (табл. 1) та імпорту (табл. 2) виробленої продукції. Грошова оцінка експортно-імпортних операцій показує, що протягом 2005 – 2012 рр. сума експорту є нижчою, ніж сума імпорту, за виключенням жирів та олії тваринного або рослинного походження. Реалізація за кордон цієї продукції у 2012 р. становила 291,9 млн. дол. США, що складало 21,7 % від загальної суми експорту суб'єктами господарювання Львівщини. Проте сума імпорту живих тварин, продуктів тваринного походження зросла із 21,7 млн. дол. США у 2005 р. до 241,7 млн. дол. США у 2012 р., тобто збільшення становило 11,1 раза. Таке співвідношення сум

експортно-імпорتنих операцій, хоча і в менших сумах і пропорціях, спостерігається і за іншими видами продукції аграрного походження.

Таблиця 3

**Зовнішньоекономічна діяльність суб'єктів господарювання АПК
Львівщини, млн. дол. США**

Види продукції	Роки						2012 р. % (рази) до 2005 р.
	2005	2011	2012	2005	2011	2012	
Усього	<u>622,2*</u> 933,8**	<u>1201,9</u> 3202,3	<u>1343,5</u> 3373,5	<u>100,0</u> 100,0	<u>100,0</u> 100,0	<u>100,0</u> 100,0	<u>215,9</u> 361,3
у тому числі:							
живі тварини, продукти тваринного походження	<u>18,9</u> 21,7	<u>3,4</u> 122,7	<u>8,1</u> 241,7	<u>3,0</u> 2,3	<u>0,3</u> 4,4	<u>0,8</u> 5,2	<u>42,8</u> 11,1 р.
продукти рослинного походження	<u>16,4</u> 29,0	<u>32,8</u> 141,8	<u>48,3</u> 173,8	<u>2,6</u> 3,1	<u>2,7</u> 4,4	<u>3,6</u> 5,2	<u>294,5</u> 6,0 р.
жири та олії тваринного або рослинного походження	<u>1,0</u> 9,4	<u>124,9</u> 9,0	<u>291,9</u> 9,1	<u>0,2</u> 1,0	<u>10,4</u> 0,3	<u>21,7</u> 0,3	<u>291,9 р.</u> 96,8
готові харчові продукти	<u>15,8</u> 57,1	<u>41,8</u> 112,9	<u>82,0</u> 138,2	<u>2,5</u> 6,1	<u>3,5</u> 3,5	<u>6,1</u> 4,1	<u>5,2 р.</u> 242,0
мінеральні продукти	<u>29,1</u> 52,8	<u>50,3</u> 1270,0	<u>7,6</u> 1369,8	<u>4,7</u> 5,7	<u>4,2</u> 38,7	<u>0,6</u> 40,5	<u>26,1</u> 25,9 р.

Примітка * чисельник – сума експорту;

** знаменник – сума імпорту.

Джерело: використано матеріали статистичного збірника [7]

Щодо продукції тваринного походження. Львівська область, як відомо, має цілий комплекс сприятливих умов для розвитку тваринництва, а саме: вдале географічне розташування, сприятливі природно-кліматичні умови, наявність значних площ природних кормових угідь (пасовища і сіножаті), сприятливі умови для ведення польового кормовиробництва і, що важливо, кадровий потенціал, який здатний розвивати тваринництво на основі використання передових технологій розвитку галузі, поліпшення ведення селекційно-племінної роботи, застосування прогресивних форм організації виробництва та оплати праці тощо.

Висновки. Проведені дослідження показують, що налагодження ефективного виробництва продукції сільського господарства у Львівській області може кардинально змінити результативне ведення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання АПК. Тобто, у цих умовах є комплексне поєднання виробництва продукції, з одного боку, та підвищення її експорту, з іншого. Таким чином, перше визначає друге, а друге сприяє ефективному розвитку першого. Отже, оптимальне поєднання цих двох важливих складових господарської діяльності суб'єктів господарювання системи АПК дозволить підвищити ефективність ведення сільськогосподарського виробництва у Львівській області, а це, у свою чергу,

буде сприяти підвищенню результативності ведення зовнішньоекономічної діяльності в аграрній сфері.

Література

1. Губенко В.І. Стан і проблеми забезпечення розвитку виробництва та експорту продукції АПК в умовах СОТ / В.І. Губенко // Економіка АПК. – 2008. – № 5. – С. 70 - 73.
2. Кваша С.М. Експорт та імпорт продукції аграрного сектору України: стан і тенденції / С.М. Кваша, В.І. Власов, Н.В. Кривенко. – К.: Ін-т аграр. економіки, 2013. – 82 с.
3. Нелеп В.М. Оцінка експортних можливостей агропродовольчого комплексу України / В.М. Нелеп // Економіка України. – 2011. – №9. – С. 54-63.
4. Осташко Т.О. Перспективи та ризики у торгівлі сільськогосподарськими товарами з країнами єдиного економічного простору / Т.О. Осташко // Економіка і прогнозування. – 2012. – №1. – С. 132 – 142.
5. Нелеп М. Перспективи експорту продукції сільського господарства і харчової промисловості України / В.М. Нелеп, О.М. Висоцька // Економіка АПК. – 2014. – № 3. – С. 72 - 78 с.
6. Янишин Я. С. Забезпечення конкурентоспроможності ТзОВ «Галичина - Захід» в умовах зовнішньоекономічної інтеграції України / Я.С. Янишин, Ю.П. Кашуба // Економіка АПК. – 2013. – № 12. – С. 71.
7. Статистичний збірник «Сільське господарство Львівщини» / За ред. М.М. Крупки. – Львів, 2013. – 172 с.

Анотація

На основаних проведених досліджень здійснення внешнеэкономической деятельности субъектами хозяйствования АПК Львовщины на протяжении 1996 - 2012 гг. установлены основные факторы, которые тормозят развитие этого вида деятельности. Предложены конкретные мероприятия, которые направлены на устранения выявленных причин, тормозящих развитие внешнеэкономической деятельности и на этом основании повышения уровня использования экспортного потенциала, который имеется в хозяйственных формированиях АПК Львовской области.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, экспорт, импорт, продукция, субъект хозяйствования, аграрное производство.

Summary

Based on the investigations of foreign trade activities of economic entities apk Lviv during 1996 – 2012. The basic brake factors that hinder the development of this activity. A concrete measures to eliminate the causes that impede the development of foreign trade and on this basis increased use of export potential of agriculture.

Key words: foreign trade, exports, imports, production, economic, agricultural production.

Рецензент – д.е.н., професор Музика П.М.